

Ljuba Slijepčević

Pravo na imovinu kroz domaće propise i čl 1 Protokol čl 1 uz EKLJP

Uvod

Imovina se definiše kao skup imovinskih prava i obaveza fizičkog i pravnog lica. Pravo svojine je stvarno pravo (lat. dominium, proprietas, što znači „svojina” ili engl. property, što znači „imovina, vlasništvo, svojina”) te se definiše kao najviša pravna i faktička vlast na određenoj stvari, koja omogućava neograničeno korištenje titularu prava u skladu sa propisanim granicama u pozitivnom zakonodavstvu, čime se obezbeđuje zaštita od zloupotrebe prava i nanošenja štete drugim subjektima prava.

Srodni instituti pravu svojine su susvojina, zajednička svojina i etažna svojina, ali nisu isto i ne mogu se upotrebljavati kao sinonimna značenja. Pravo svojine je dugo vremena kroz istoriju bilo prvoklasno pitanje, pre svega pravne teorije, a zatim politike i ekonomije. Jer, monopol svojine je osnova mnogih monopola u društvu, posebno monopola vlasti. Pravo svojine i „državina“ nisu isti pojmovi i ne označavaju istu pojavu. Razlika između državine i prava svojine, pre svega, ogleda se u tome što je državina samo faktičko stanje, a ne pravo. Kod nas je svojina regulisana u Ustavu Srbije¹ i ZAKONOM O OSNOVAMA SVOJINSKOPRAVNIH ODNOSA².

Imovinska prava su ona prava čiji su predmeti iskazani u novcu ili se mogu izraziti u novčanoj protivvrednosti. Primer: imovinsko pravo zajmodavca je da zahteva od zajmoprimca vraćanje određenog iznosa novca; imovinsko pravo kupca je da od prodavca zahteva predaju stvari koja je predmet ugovora o prodaji i dr. U imovinska prava spada i pronalazačko pravo, jer osim moralne komponente sadrži i imovinsku komponentu. U imovinska prava spadaju i npr. prava iz ugovora o delu, kao i prava koja ovlašćuju jednu stranu u obligacionom odnosu da od druge strane zahteva neko nečinjenje ili trpljenje itd. Imovinska prava su, po pravilu prenosiva (izuzetak se odnosi na službenosti koje su neprenosive).

Ekonomska prava su prava u vezi sa svojinom i u vezi sa radom, odnosno prava koja omogućavaju pojedincu da po osnovu posedovanja imovine i rada ostvari odgovarajuće prihode. Treba naglasiti da se pravo na imovinu (i pravo na nasleđivanje kao njegov derivat) smatra istovremeno i ličnim pravom. Titular prava svojine na nekoj stvari ima pravo da stvar drži, da je koristi i da njome raspolaze, u granicama određenim zakonom – član 3. ZOSPO. Imovina je "jedna od osnovnih kategorija građanskog prava"³

Pojam “opšti interes” podrazumeva interes celog društva, svih njegovih članova. Postoje i nosioci zajedničkog interesa, užih društvenih skupina u okviru razmatranog društva.,,Ponekad je opšti interes rezultat kompromisa između različitih zajedničkih

¹ Ustav Republike Srbije, Sl. glasnik RS, br. 98/2006

² ("Sl. list SFRJ", br. 6/80 i 36/90, "Sl. list SRJ", br. 29/96 i "Sl. glasnik RS", br. 115/2005 - dr. zakon

³ Pop-Georgijev, D., (1971), Građansko pravo, Prva knjiga: Opšt del, Vtora knjiga: Stvarno pravo, Skopje, str.198

interesa, odnosno njihova rezultanta. Zajednički interes je stoga često u homogeniji od opšteg interesa.”⁴

„Javni interes” je interes celog društva ili značajnijeg njegovog dela, o kome pravo mora da vodi računa. Pravo uvek mora da štiti javni interes. I privatni interesi se štite ako su u skladu sa javnim interesom. Određeni privatni interesi predstavljaju javne interese. „Javni interes je pravni pojam. On je sastavni deo pozitivnog pravnog poretka jedne zemlje, prouzrokuje samo pravne posledice i može se, u slučaju protivljenja zahtevima u njemu sadržanim, ostvariti i uz upotrebu državne prinude „⁵

Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, (EKLJP) je omogućeno obraćanje pojedinca međunarodnoj instituciji u zaštiti svojih ljudskih prava propisanih Konvencijom i protokolima, direktnim obraćanjem Evropskom sudu za ljudska prava. Ovo pravo je bilo rezervisano za države, a sada je omogućeno pojedincu, ali uz uslov da se prethodno obrati domaćim institucijama, sudovima i iscrpi sve pravne lekove u vlastitoj zemlji, a nakon stupanja na snagu Protokola 15 EKLJP 1.2.2022. može pokrenuti aplikaciju pred Evropskim sudom za ljudska prava.. „Svaka država potpisnica EKLJP dužna je da predvidi i uredi mehanizme zaštite ljudskih prava predviđenih Konvencijom, sopstvenim pravnim poretkom, te se očekuje da u slučaju povrede zaštita bude pružena prednacionalnim sudovima, odnosno drugim organima“⁶

Imovina, za koju se koriste i izrazi imanje ili imetak, u običnom govoru označava sve što nekome pripada, bilo da su stvari ili prava i upućuje na ekonomske prilike nekog lica. U narodnom poimanju imovina podrazumeva pozitivne vrednosti i vezuje se za ekonomski opstanak pojedinca ili zajednice i služi zadovoljavanju različitih ljudskih potreba. Čovek može opstajati samo ako poseduje određena materijalna dobra, počev od onih neophodno potrebnih za život kao što su hrana, piće, odeća itd., zato svaki čovek mora imati imovinu, bez obzira kolika ona bila. „Odnos čoveka i materijalne prirode se, u pravu, izražava upravo kroz pojam imovine „⁷. i u imovini se odražava pravni promet. Ekonomski uzevši, imovina je skup dobara (predmeta svojine i drugih apsolutnih imovinskih prava) jednog lica izražen u prometnoj vrednosti, tj. u novcu. To je u stvari tzv. imovinska masa. Prenos nekog dobra vrši se kroz imovinsku masu: za prodatu stvar dobija se novac i obrnuto, upotrebna vrednost se pretvara u prometnu i obrnuto.

Definicija imovine

Pravna definicija imovine jeste da je ona skup svih prava i obaveza jednog lica“⁸

⁴ Pravna enciklopedija, drugi deo, (1985), Beograd, Savremena administracija, str. 1031.

⁵ Pravna enciklopedija, drugi deo, (1985), Beograd, Savremena administracija, str 563

⁶ Stefanović, Z., (2016), Pravo Evropske unije, Beograd,

⁷ A.Gams, M.Petrović, Osnovi stvarnog prava, Beograd, 1980., str. 45

⁸ .” A.Gams, “Slojevitost svojine,“ Arhiv za pravne i društvene nauke, Beograd, God. 82., Knj.52., br. 1/3 (1996),

Najvažnije pravo koje ulazi u sadržinu imovine je pravo svojine. Pravo svojine zajedno s ostalim stvarnim pravima predstavlja osnovu imovine. Imovina označava sve mogućnosti koje njen titular može da ostvari na tržištu posedujući stvari i prava. „Imovina je skup imovinskih prava (i obaveza) koja pripadaju jednom licu, a imovinska prava su ona čiji je objekt stvar, novac ili neko drugo dobro koje se može izraziti u novcu“⁹

Svojina

Zbog opštedruštvenog značaja koji je oduvek imala, svojina je bila predmet mnogih rasprava među teoretičarima i otuda brojna tumačenja i definisanja ovog pojma. Prema nekim shvatanjima, s obzirom na svoje karakteristike, svojina se može odrediti i kao ekonomski i kao pravni pojam.“ U ekonomskom smislu svojina označava prisvajanje ekonomskih dobara, ili interesa koji se mogu ekonomski izraziti, radi zadovoljenja najrazličitijih ljudskih potreba, a sa pravnog aspekta posmatrano to je ustanova koja uređuje neposredno prisvajanje ekonomskih dobara i predstavlja subjektivna prava i pravna ovlašćenja koja se odnose na to prisvajanje „¹⁰. To je apsolutno pravo koje deluje prema svima (erga omnes) i na osnovu koga su sva treća lica - neodređeni broj lica, obavezni da se uzdržavaju od povrede vlasnikovih ovlašćenja, tj. vlasnik može zahtevati od njih da ga neuznemiravaju u vršenju ovlašćenja povodom stvari koja mu je priznalo objektivno pravo.

Opšta karakteristika prava svojine je i da je to po svojoj strukturi jedno složeno pravo koje pruža sopstveniku mogućnost da stvar drži, da je koristi i da njom raspolaže. Ovlašćenje držanja stvari (ius possidendi), kao pretpostavka korišćenja stvari, znači pravnu mogućnost da se stvar ima u državini, da se ima faktička vlast na stvari. Ovlašćenje korišćenja predstavlja pravnu mogućnost preduzimanja materijalnih akata prema stvari radi izvlačenja koristi iz nje. Ovo ovlašćenje obuhvata: upotrebu stvari (ius utendi) i ubiranje plodova i drugih prihoda od stvari (ius fruendi). Ovlašćenje raspolaganja (ius disponendi) ima dve komponente: faktičko i pravno raspolaganje. Faktičkim raspolaganjem ne zasniva se neki pravni odnos povodom stvari, već se ono sastoji u preduzimanju materijalnih akata od strane imaooca prava svojine kojima se utiče na samu supstancu stvari. To mogu biti razne promene putem kojih se menja namena stvari, ali i drugi uticaji koji čak ne moraju biti i korisni za vlasnika, a mogu sezati sve do iscrpljivanja supstance stvari, što predstavlja ovlašćenja sa domašajem koji se ne sreće ni kod jednog drugog prava. Pravno raspolaganje se sastoji u preduzimanju pravnih akata kojima se u okviru različitih pravnih poslova pravo svojine delimično ili potpuno prenosi na druge subjekte.

Kod potpunog raspolaganja pravo svojine se u celini prenosi na drugog subjekta ili se vlasnik odriče od prava svojine. Delimično raspolaganje sastoji se preduzimanju pravnih akata kojima vlasnik u određenoj meri sužava ili ograničava pravo svojine. Ovo sužavanje prava svojine može ići dotle da vlasniku ostane samo gola svojina (nuda proprietas), zapravo samo ovlašćenje potpunog raspolaganja – prenosa svojine, a da sve koristi koje stvar daje pripadaju drugom subjektu. Sa prestankom sužavanja i ograničavanja, pravo svojine se ponovo uspostavlja u svom punom obimu koji je postojao i pre tih ograničenja, a to svojstvo

⁹ R.Kovačević-Kuštrimović, M.Lazić, Ibid., str. 207.-210.

¹⁰A.Gams, M.Petrović, Ibid.,str. 39

predstavlja još jednu opštu karakteristiku prava svojine – tzv. rekadentnost prava svojine ili elastičnost prava svojine. U opšta obeležja prava svojine možemo ubrojiti i to da je pravo svojine trajno i vremenski neograničeno. Nevršenje prava svojine na stvari koja se nalazi kod drugoga ne povlači gubitak prava. Tek uz postojanje određenih činjenice na strani trećeg lica na temelju kojih to lice može postati vlasnik održajem .

Imajući u vidu opšte osobine prava svojine dolazimo do konstatacije da je pravo svojine najšira pravna vlast držanja, korišćenja i raspolaganja jednom stvari koja deluje prema svima i svom titularu omogućuje neposrednu i direktnu pravnu vlast na stvari. To je natpotpunija vlast na stvari koja se može vršiti u okviru određenog pravnog poretka, a sadržina ovlašćenja titulara da drži, koristi i raspoláže stvarima koje mu pripadaju urđđuje se propisima datog poretka.

Privatnopravni i javnopravni propisi koji regulišu svojinske odnose određuju sadržinu i granice svojine.

Ograničenje sadržine prava svojine

Iako se svojina definiše kao najobuhvatnija, apsolutna vlast na stvari, ona ipak nije neograničeno pravo. Ograničenje prava svojine podrazumeva sužavanje ovlašćenja titulara koja se zasnivaju na zakonima ili pravilima običaja i morala neke društvene zajednice. Zakonodavac propisuje ograničenja prava svojine ili u opštem interesu ili iz privatnopravnih razloga.

Ograničenja mogu biti utvrđena u korist suseda, odnosno susedne nepokretnosti (tzv.susedska prava) ili u interesu značajne društvene delatnosti kao što su telekomunikacije, saobraćaj i sl. (zakonske službenosti u opštem interesu). Ograničenja u opštem društvenom interesu propisuju se za pravo svojine na stvarima koje imaju naročiti ekonomski, kulturni ili neki drugi značaj za društvo. Službenosti koje se ustanovljavaju sudskom odlukom (nekad odlukom upravnog organa) su nužne službenosti, jer se ustanovljavaju protiv volje vlasnika poslužnog dobra "kada vlasnik povlasnog dobra u celini ili delimično ne može koristiti to dobro bez odgovarajućeg korišćenja poslužnog dobra. U navedenom slučaju radi se o pravu nužnog prolaza i sused ne sme da onemogućava vršenje službenosti.

U slučaju da vlasnik poslužnog dobra želi da preko njegovog zemljišta provede vodovodne i kanalizacione cevi, gasovod, električne i telefonske kablove (podzemne i vazdušne) itd. to se može učiniti samo ako je postavljanje ovih vodova na drugom mestu povezano sa nesrazmernim troškovima, uz odobrenje suda. U ovom slučaju radi se o službenosti postavljanja vodova, koja takođe spada u nužne službenosti.

„Posebna ograničenja mogu biti ustanovljena radi zaštite interesa i bezbednosti države, prirode, žrtivotne sredine i zdravlja ljudi, a takva ograničenja najčešće regulišu posebni propisi, kao npr.propisi o odbrani države, o zaštiti prirode, o zaštiti žrtivotne sredine i sl. Kada to nalažu državni interesi svojina se može, uz naknadu tržišne vrednosti, ograničiti ili oduzeti. U tom slučaju radi se o eksproprijaciji, odnosno o oduzimanju svojine uz pravičnu naknadu, prilikom koje nepokretnost iz privatne svojine prinudno prelazi u državnu svojinu. Ta mera se preduzima zbog opštedruštvenog interesa, najčešće kad je u pitanju izgradnja privrednih, komunalnih,zdravstvenih i drugih objekata od društvene važnosti.

Potrebe za ograničenjem sadržine prava svojine nekad potiču od savremenih tokova života i razvoja društva, a u posebnim okolnostima kao što su ratovi ili posleratne prilike takva ograničenja se nužno nameću. Ograničenja mogu biti negativna kada se vlasniku zabranjuje da nešto čini ili mu se naređuje da propusti da učini neku radnju koju je, inače, ovlašćen da preduzme kao titular prava svojine, a mogu biti i pozitivna kada se vlasniku stvari nalaže obaveza preduzimanja određenih radnji, ili mu se određuje način kako mora da koristi svoje stvari ili raspolaze njima“¹¹

Domaći propisi -imovina

Ustav Srbije¹² donet 08.11.2006. godine, ima deo: Ljudska i manjinska prava i slobode, (Član 18. do 81.), a u vezi svojinskih prava zaštićeno je:

pravo svojine, 2. pravo nasleđivanja, 3. pravo na rad, 4. pravo na štrajk.

U Ustavu se garantuje pravo svojine, u članu 58. je "Pravo na imovinu" i glasi: "Jemči se mirno uživanje svojine i drugih imovinskih prava stečenih na osnovu zakona. Pravo svojine može biti oduzeto ili ograničeno samo u javnom interesu utvrđenom na osnovu zakona, uz naknadu koja ne može biti niža od tržišne. Zakonom se može ograničiti način korišćenja imovine. Oduzimanje ili ograničenje imovine radi naplate poreza i drugih dažbina ili kazni, dozvoljeno je samo u skladu sa zakonom." Važeći Ustav Republike Srbije:

Na početku, u prvoj rečenici člana u Ustavu pravilno se kaže „mirno uživanje svojine i drugih imovinskih prava“, što je u skladu sa klasičnom teorijom imovine. U drugoj rečenici Ustava, propisuje se pravo ograničenja svojine.

A onda kao da je donosilac Ustava hteo da bude siguran, da pojača to pravo države na naplatu poreza te u trećoj rečenici propisuje da „oduzimanje ili ograničenje imovine radi naplate poreza.

Stvar je pojačana kod zaštite ljudskog prava na mirno uživanje imovine kao jednog od fundamentalnih prava, koje štiti fundamentalne odnose u društvu. Utisak je da kada se u Republici Srbiji štiti ovo ljudsko pravo da doprinosi zaštiti pojedinca od države, od odluka državnih organa, kao i da doprinosi razvoju tržišne privrede, na kraju, ili na početku, da doprinosi ostvarenju pravde. Vršiti zaštitu subjektivnih prava, odnosa prava svojine u kontinentalnom pravu, sa svoja tri građanska subjektivna prava držanja, upotrebe i raspolaganja sa stvari .

Pravo svojine je apsolutno pravo Na prvom mestu ono deluje prema svakom, erga omnes. Erga omens dejstvo prava svojine pretpostavlja da se svako drugi, osim titulara prava svojine, mora uzdržati od uznemiravanja pomenutog u vršenju njegovog/njenog prava, tj. priznati i poštovati pravo svojine. U ovom slučaju mogućnost zaštite izjednačena je sa nepovredivošću i karakteriše pravo svojine u istom stepenu kao i svako drugo stvarno pravo. Pravo svojine predstavlja najvišu vlast na stvari i to najviši stepen držanja, korišćenja i raspolaganja stvari u

¹¹ A.Gams u saradnji sa M.Petrovićem, Osnovi stvarnog prava, 1980. Beograd, str. 63.- 64.

¹² Sl. glasnik RS, br. 98/2006.

granicama zakona, jer zakon može nametnuti i određena ograničenja u javnopravnom interesu.

Pravo svojine je subjektivno pravo iz koga proizilazi najviša pravna i faktička vlast na stvar. Titular prava svojine može biti fizičko ili pravno lice i naziva se vlasnikom. Vlasnik ima pravo da stvar drži, da je koristi i da njome raspolaze, u granicama određenim zakonom.

Ovlašćenje držanja omogućava vlasniku da ima faktičku vlast na stvari – državina.

Ovlašćenje korišćenja je upotrebljavanje stvari.

Ovlašćenje raspolaganja ima dva oblika: faktičko raspolaganje i pravno raspolaganje. Faktičko raspolaganje znači preduzimanje materijalnih akata koji utiču na supstancu stvari pri čemu se povodom stvari ne zasniva neki pravni odnos (popravka stvari, rekonstrukcija stvari, promena namene, potrošnja). Pravno raspolaganje je pravo vlasnika da povodom stvari zaključuje razne pravne poslove koji za predmet imaju stvar (prodaja, poklon, ostava, posluga, zakup i dr.)

Pravo svojine deluje prema svim licima (erga omnes). To znači da je vlasnik ovlašćen da od bilo kog trećeg lica kod koga se stvar nađe bez pravnog osnova zahteva vraćanje stvari. Samo vlasnik je ovlašćen da punovažno raspolaze stvarju (apsolutnost).

Pravo svojine je vezano za jednog subjekta: Kada pravo svojine na istim stvarima ima više lica (susvojina ili zajednička svojina), svi suvlasnici ili zajedničari se smatraju kao jedno lice; svi zajedno imaju isto pravo koje pripada i kao kada je vlasnik samo jedno lice.

Pravo svojine sadrži ovlašćenja držanja, korišćenja i raspolaganja i ne može se po ovlašćenjima deliti između različitih subjekata (jednovrsnost).

Zabranjeno je vršenje prava svojine protivno cilju zbog koga je zakonom ustanovljeno ili priznato. Pravo svojine se ne može vršiti sa namerom da se drugom prouzrokuje šteta. Jedno od takvih ograničenja u pogledu načina realizacije, odnosno ostvarivanja prava svojine, pomenuti Zakon predvideo je u članu 4. „Vlasnik ostvaruje pravo svojine u skladu sa prirodom i namenom stvari. Zabranjeno je vršenje prava svojine protivno cilju zbog koga je zakonom ustanovljeno ili priznato“.¹³ U našoj pravnoj teoriji pravo svojine se manje više jednako definiše. Prema prof.dr O. Stankoviću: „Pravo svojine je najšire u granicama zakona, pravo držanja, korišćenja i raspolaganja jednom stvari, koje se može isticati prema svim trećim licima“

Susedska prava

Susedsko pravo se uglavnom definiše kao pravo vlasnika nepokretne stvari, da za neophodne potrebe u susedskom odnosu, tuđu nepokretnu stvar upotrebljava na određeni način i u određenoj meri, zahteva od njenog vlasnika da trpi upotrebu vlasnikove nepokretne stvari na određeni način i u određenoj meri, zahteva od vlasnika da svoju nepokretnu stvar ne upotrebljava na određeni način i u određenoj meri, ili zahteva da nešto čini povodom tih nepokretnih stvari. Nepokretne stvari su u susedskom odnosu (susedne nepokretnosti) ako se

¹³ Zakon o osnovama svojinsko-pravnih odnosa, član 4. Stav 1 i 2.

graniče, ako je za korišćenje jedne neophodno korišćenje druge, kao i ako se korišćenjem jedne utiče na drugu. Imalac susedskog prava dužan je da postupa u skladu sa običajima dobrog susedstva i uzajamnom obzirnošću u susedskom odnosu, a naročito na onaj od načina kojim, najmanje škodeći vlasniku susedne nepokretne stvari, odnosno njenom oštećenom korisniku, podjednako ostvaruje svoje pravo.

Susedska prava nisu uređena pozitivnim zakonodavstvom, pa se na njih se primenjuju pravna pravila imovinskog prava.

U slučaju kada sused, prilikom izgradnje stambene zgrade, ne može da obavi sve potrebne radove na postavljanju fasade sa svog zemljišta (ili bez nesrazmernog troška), već je deo radova (postavljanje skele, unošenja materijala i sl.) moguće obaviti jedino korišćenjem susednog zemljišta, vlasnik tog zemljišta dužan je da mu to omogući. U konkretnom slučaju, radi se o pravu na upotrebu tuđe (susedne) nepokretnosti koje spada u korpus susedskih prava.

Međutim, ima i mišljenja da je u ovakvom slučaju reč o privremenoj službenosti koja se ustanovljava za jedan kraći vremenski period, a radi obavljanja potrebnih radova. (Presuda Apelacionog suda u Nišu, Gž 568/2015 od 10.6.2015. godine)

U svakom slučaju, ako se vlasnik zemljišta neopravdano protivi pristupu i upotrebi svoje nepokretnosti radi obavljanja potrebnih radove na izgradnji susedne nepokretnosti, njen vlasnik ima pravo na sudsku zaštitu u parničnom postupku.

Prestanak prava svojine regulišu članovi 45 do 48 ZAKONA O OSNOVAMA SVOJINSKOPRAVNIH ODNOSA

Pravo svojine može da prestane kad drugo lice stekne pravo svojine na istoj stvari, napuštanjem stvari (derlikcija), propast stvari, napuštanjem stvari kada njen vlasnik na nesumnjiv način izrazi da ne želi više da je drži.

Napuštena nepokretnost prelazi u državnu svojinu u trenutku njenog napuštanja.

Pravo svojine prestaje propašću stvari.

Na ostatke propale stvari vlasnik zadržava pravo svojine. Osnovna karakteristika prava svojine je njegova sveobuhvatnost (potpunost), koja vlasniku omogućava potpunu pravnu vlast na stvari koja je u određenom pravnom poretku uopšte moguća.

Vlasniku je dozvoljeno sve što mu nije zabranjeno zakonom. Da bi se istakla sveobuhvatnost prava svojine u pravnoj literaturi se koristi kvalifikativ „najapsolutnije stvarno pravo“ da bi se istaklo, da je za razliku od svih ostalih stvarnih prava, jedino svojina takvo apsolutno pravo u kojem je koncentrisana sva pravna vlast koja se može imati na jednoj stvari.

Isključivost prava svojine, je njena negativna strana, a sastoji se u nečinjenju svi- drugih lica u odnosu na vlasnikovu stvar. Vlasnik ima pravo da traži da se sva treća lica uzdrže od radnji kojima se ometa njegovo pravo upotrebe stvari.

Iako se o isključivosti govori kao o negativnoj strani prava svojine, ona ima i pozitivno značenje jer vlasnik može sa svojom stvari činiti sve što hoće upravo zahvaljujući tome što svakog drugog od ovog prava može isključiti. Treća lica moraju da se uzdržavaju od

samovoljnih zahvata na stvar koja pripada vlasniku kao što su oduzimanje ili smetanje stvari. Ko vlasnika ometa u vršenju svoga prava on ima pravo da se obrati sudu u zahteva zaštitu u petitornom sporu, ali i posesornom sporu kao držalac stvari. Ukoliko se vlasnik stvari ne posluži mogućnošću da isključi pretenziju drugih lica na njegovu stvar, može se dogoditi da njegova pravna vlast bude potisnuta tuđom faktičkom vlašću, koja ukoliko bude kvalifikovana za održaj može prerasti u pravo svojine u korist uzukapionog držaoca.

Knjiga izvršnih dužnika

Sud vodi knjigu izvršnih dužnika i zbirku isprava, Knjiga izvršnih dužnika sadrži evidenciju sa podacima o izvršnom dužniku, osnovu upisa, datumu upisa, rešenju kojim je naložen upis i evidencionom broju pod kojim se izjava čuva u zbirci isprava. U zbirci isprava čuvaju se originalni primerci izjave izvršnih dužnika o imovini, odnosno kopije zapisnika koji sadrže izjave o imovini i rešenja kojim je određen upis u knjigu izvršnih dužnika. Radi jedinstvene evidencije pravnih subjekata upisanih u knjigu izvršnih dužnika, vodi se jedinstven registar za teritoriju Republike Srbije. Jedinstveni registar je javan, vodi se u elektronskom obliku i objavljuje na internetu.

Pravo svojine kroz međunarodne propise

Pravo svojine bi moglo da se definiše kao stvarno pravo na određenoj stvari koje ovlašćuje titulara ovog prava da sa stvari i koristima od nje postupa po svom nahođenju, kao i da svakog drugog iz toga isključi, ako se to ne protivi pravima drugih lica niti zakonskim ograničenjima.

Do danas je ovo pravo u međunarodnim dokumentima ostalo nedovoljno međunarodnopravno zaštićeno, iako ga izričito priznaju neki međunarodni dokumenti, te je odredbom člana 17 Univerzalne deklaracije i čl 21 Američke konvencije o ljudskim pravima predviđeno pravo na imovinu. Pakt o građanskim i političkim pravima ne sadrži odredbe prava na imovinu, kao ni originalni tekst Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava. Tek je Protokolom 1 odredbom čl 1 pružena zaštita u pogledu mirnog uživanja u imovini. Tako je sa zakašnjenjem pravo na imovinu regulisano čl 1 Prvog Protokola uz Evropsku konvenciju 1952. godine. Formulacija koja je usvojena u Prvom Protokolu ograničava pravo na imovinu u većoj meri i daje državi široka ovlašćenja da se meša u to pravo.

Član 1 Prvog Protokola štiti i fizička i pravna lica od proizvoljnog mešanja države u njihovu imovinu. Međutim, on u stvarnosti priznaje pravo države da kontroliše korišćenje ili čak i oduzme imovinu koja pripada fizičkim ili pravnim licima pod uslovima predviđenim ovom odredbom.

Institucije Konvencije pokušavaju da osiguraju da bilo kakvo mešanje u imovinska prava ima za cilj opšti ili javni interes.

Čl 1 Protokola br 1 se ne bavi odnosima između pojedinaca koji su čisto ugovorne prirode.

Evropska Konvencija i njezini Protokoli predstavljaju obvezujućí pravni akt za sve zemlje ugovornice. Evropska Konvencija i njezini Protokoli ne samo da proklamiraju osnovna ljudska prava nego kreiraju i poseban sudski mehanizam njihove zaštite koji je jedinstven u svetu i omogućava pojedincima podnošenje predstavke protiv države, ukoliko su mogu

potvrditi da su žrtve povrede nekih od prava garantovanih Konvencijom i njezinim Protokolima. Sud ne može menjati odluku koju su donele ili usvojile javne vlasti ili domaći sudovi, niti može davati uputstva zakonodavnicima, niti da obavlja bilo kakav apstraktni nadzor nad domaćim zakonodavstvom ili pravosudnom praksom. Sud isključivo ispituje konkretne predstave, da bi ustanovio da li je došlo do kršenja zahteva Konvencije ili Protokola uz Konvenciju. Sud nema ovlasti da poništava odluke domaćih vlasti, niti da nalaže mere koje izazivaju takve posledice. Sud, međutim, može naložiti "pravično zadovoljenje" u formi novčane kompenzacije za materijalnu i nematerijalnu štetu, kao i naknadu svih troškova podnosioca predstave čija je predstavka uspešna.

Iako su presude Suda obavezujuće samo u odnosu na državu koja je u datom predmetu odgovorna, značaj presuda Suda često prevazilazi državne granice i utiče na zakonodavstvo i sudsku praksu i drugih država potpisnica Konvencije. Evropski sud za ljudska prava očekuje da principi koje Sud utvrdi u bilo kojoj svojoj presudi budu primenjeni i u svim državama ugovornicama. Suštinu tumačenja i primene odredaba Konvencije i njezinih Protokola Sud je utvrdio u svojim više od 2500 presuda koje se odnose na povredu člana 1 Prvog Protokola. Dok se Sud u ranom periodu prioritarno bavio utvrđivanjem principa, smernica i pravnih stavova koji su najznačajniji za primenu Konvencije, u kasnijem periodu Sud je nastavio da gradi svoju pravnu praksu na temelju ranije donesenih presuda, tako da pravna praksa konstantno evoluirala uzimajući u obzir postignuti razvoj i napredak unutar evropskih društava. Kao što je i napred naznačeno, ova praksa, bazirana je na primeni precedenta, donesenog u pojedinačnom predmetu, i obavezuje Sud da prilikom odlučivanja u kasnijim predmetima uzima u obzir prethodno donesene presude u sličnim predmetima, što Sud uvek i čini sa posebnom pažnjom.

Pojam imovine i šta je sve zaštićeno čl 1 Protokola br 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima

Član 1 Protokola br 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima glasi :

Zaštita imovine

“Svako fizičko i pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulisala korišćenje imovine u skladu s opštim interesima ili da bi obezbedila naplatu poreza ili drugih dažbina ili kazni. “

„Ovo znači da poverilac nema „ postojeću imovinu „ već imovinskopравни zahtev koji je dovoljno osnovan u nacionalnom pravu ili sudskoj praksi „ te se zbog toga dati zahtev može da smatra imovinom „ Zahtev može da se smatra imovinom ukoliko je „ dovoljno osnovan da bude utuživ“. ¹⁴Član 1 Protokola br 1 štiti i pojedince i pravna lica. Formulacija koja je usvojena u čl 1 Prvog Protokola obezbeđuje jače pravo na imovinu, dozvoljavajući državi široku mogućnost mešanja u ovo pravo. Često se navodi da se izraz “imovina široko tumači u

¹⁴ COE , Pravosudna akademija , Ministarstvo pravde

praksi Suda , jer ne obuhvata samo pravo svojine , već čitav niz materijalnih prava.Pod zaštitu čl 1 Protokola br 1 potpada pokretna ili nepokretna imovina, materijalni ili nematerijalni interesi kao što su :akcije i obveznice društava ili kamate,patenti , hipoteke,licence, poslovne koncesije, investiciona sredstva, kao i svi prihodi i sredstva stečena korišćenjem postojeće imovine,deonice, intelektualna svojinska prava, naknada po arbitraži, pravo na mirovinu, pravo zakupodavca na zakupninu, ekonomski interesi u vezi sa vođenjem nekog preduzeća , pravo na vršenje profesije, i dr.Osnovno očekivanje je da će se primeniti zakonom zasnovano potraživanje.Dakle, pod ovaj pojam mogu se uključiti sva prava koja se mogu novčano izraziti i ako je utvrđeno da se zahtev može u dovoljnoj meri izvršiti.

Ovo ipak ne znači da je izraz “imovina ograničen samo na “ postojeću imovinu”.Druga imovina je ona imovina u pogledu koje podnosilac predstavke može imati makar “ legitimno očekivanje”koje mora biti konkretnije od obične nade da će biti ostvareni .

U slučaju van Marle i drugi protiv Holandije koji je vođen pred ECHR utvrđeno je da se imovinom smatra čak i klijentela računovođe, jer su podnosioci predstavke svojim sopstvenim radom stekli klijentelu koja je u mnogo čemu imala prirodu privatnog prava i predstavljala vrednost i stoga čini imovinu u smislu prve rečenice člana 1 Protokola 1.

Evropski sud smatra da nije njegov zadatak da odluči da li imovinsko pravo postoji prema domaćem pravu. Međutim , on podseća da pojam imovine u čl 1 Prvog protokola ima samostalno značenje.

Obaveze države

Obaveza poštovanja prava na imovinu u smislu člana 1 Protokola 1 obuhvata i pozitivne i negativne obaveze.

Suštinska svrha ove odredbe je u tome da država upotrebi sva raspoloživa pravna sredstva od samovoljnog mešanja javnih vlasti u imovinu i preduzme pozitivne mere u određenim slučajevima radi zaštite imovine od nezakonitog mešanja države, što su pozitivne mere države.

Negativne obaveze obuhvataju eksproprijaciju , uništavanje imovine, urbanističke zabrane, kontrolu zakupa i privremeno oduzimanje imovine.

U predmetu Oneralydiz protiv Turske utvrđeno je da država ima obavezu da preduzme praktične korake kako bi se sprečilo uništavanje imovine zbog nebezbednih uslova.

U predmetu Sovtranstvo protiv Ukrajine utvrđeno je da imovinska prava kompanije , podnosioca predstavke, povređena zbog nepravičnog postupka kojim je smanjen njen deoničarski udeo u kompaniji i gubitka kontrole nad aktivnostima i imovinom kompanije.

Sadržina prava

Smatra se da čl 1 Protokola 1 sadrži tri posebna pravila.

Prvo pravilo koje je opšte prirode , označava princip neometanog uživanja imovine , to je izraženo u prvoj rečenici prvog stava.

Drugo pravilo obuhvata oduzimanje imovine i podvrgava ga određenim uslovima , to se pojavljuje u drugoj rečenici istog stava.

Treće pravilo prihvata da države imaju pravo između ostalog da kontrolišu korišćenje imovine u skladu sa opštim interesom, donošenjem onih zakona koje smatraju potrebnim u tom cilju, ovo je sadržano u drugom stavu.

Kada razmatra da li je došlo do povrede odredbe čl 1 Protokola br 1 Sud će prvo ispitati 1) da li postoji neko imovinsko pravo-imovina koja spada u delokrug ove odredbe 2) da li je došlo do mešanja u tu imovinu i 3) kakva je priroda tog mešanja tj. koje se od tri pravila primenjuje.

Treba imati u vidu da su ova tri pravila iako različita ,međusobno povezana.Drugo i treće pravilo se odnose na određeni stepen mešanja u pravo na neometano uživanje imovine, te ih stoga treba posmatrati u svetlu opštih principa obuhvaćenih prvim pravilom.

Prvo pravilo -Neometano uživanje imovine

Smatra se da je prvo pravilo opšte prirode i obuhvata sve situacije koje predstavljaju mešanje u imovinsko pravo pojedinca , a koje ne predstavljaju oduzimanje imovine ili meru kontrole njenog korišćenja.Prilikom odlučivanja o tome po kom pravilu treba ispitati određenu situaciju,Sud će po pravilu odlučiti da li se drugo ili treće pravilo mogu primeniti, s obzirom da oni obuhvataju posebne kategorije mešanja u neometano uživanje imovine.Ovo pravilo se primenjuje u slučaju da neka mera ima za efekat mešanje u korišćenje ili uživanje imovine, ali da to ustvari nije oduzimanje imovine i nema za cilj kontrolu nad korišćenjem imovine.

U predmetu Sporrang i Lonroth protiv Švedske izdavanje dozvole za eksproprijaciju dovelo je do smanjenja prodajne cene nepokretnosti.Podnosioci predstavke , međutim nisu ni jednog trenutka prestali da budu vlasnici imovine i mogli su je u svakom trenutku prodati, ukoliko su to želeli.Ovaj deo predmeta je bio ispitivan po prvom opštem pravilu koje garantuje neometano uživanje imovine. I sud je utvrdio da nije bilo povrede čl 1 Protokola 1 , jer se nije radilo o nikakvoj de facto eksproprijaciji , jer su podnosioci praktično mogli prodati svoju imovinu, iako je ovo bilo otežano usled mera na koje su se žalili.

Drugo pravilo-Oduzimanje imovine

Oduzimanje imovine predstavlja u suštini gašenje zakonskih prava vlasnika.Sud će međutim generalno uzeti u obzir ne samo da je formalno došlo do eksproprijacije ili prenosa vlasništva , već će također ispitati situaciju realno kako bi utvrdio da li je došlo do de facto eksproprijacije.

U predmetu Papamichalopoulos protiv Grčke podnosiocima predstavke država oduzela veoma vredno zemljište 1967 za vreme diktatorskog režima i dodelila ga Mornarici koja je potom na njemu napravila mornaričku bazu.S obzirom na to da od tog trenutka podnosioci predstavke nisu mogli da efektivno koriste svoju imovinu , niti da je prodaju , država je proglašena za de facto eksproprijaciju.Za ovaj predmet je interesantno da Sud nakon što je našao da se radi o de facto eksproprijaciji nije išao dalje i nije ispitivao da li je eksproprijacija bila u zakonski opravdanom cilju i da li je bila proporcionalna.

Treće pravilo -kontrola korišćenja imovine

Ovo pravilo obuhvata onu meru kojoj je glavni cilj kontrolisanje korišćenja imovine od strane države, bilo u “opštem interesu” ili radi obezbeđivanja naplate poreza i drugih dadžbina ili kazni”

U predmetu Mellacher protiv Austrije podnosioci predstavke su bili vlasnici brojnih stanova koje su izdavali stanarima. Žalili su se Sudu zbog umanjenja zakupnine, određene stanarima, po novodonetom zakonu o zakupu. Mera koja je bila u pitanju smatrana je kao kontrola korišćenja imovine.

Dozvoljena ograničenja

Mešanje

Kao što je već navedeno , pravo na zaštitu imovine nije apsolutno. Ono je podložno ograničenjima koja su jasno propisana članom 1 Protokola br 1. Pravo na neometano uživanje imovine će biti dozvoljeno samo ako je:

- 1)propisano zakonom
- 2)propisano u javnom interesu
- 3)neophodno u demokratskom društvu

Sva tri uslova moraju biti ispunjena kumulativno. Ukoliko samo jedan nije ispunjen doći će do povrede Konvencije.

Imajući u vidu član 15 Konvencije za vreme rata ili druge javne opasnosti država može preduzeti mere koje odstupaju od njenih obaveza da poštuju pravo na neometano uživanje imovine, isključivo u meri koju iziskuje hitnost situacije , pod uslovom da takve mere nisu u nesaglasnosti sa njenim drugim obavezama po međunarodnom pravu.

Zakornitost

Mešanje u pravo na imovinu mora da zadovolji prvo uslov zakonitosti. Iako je to jasno izrečeno tek u drugoj rečenici prvog stava čl 1 Protokola br 1 princip zakonske izvesnosti, kao jedan od fundamentalnih principa demokratskog društva prožima Konvenciju u celini, zbog čega mora biti ispunjen, bez obzira koje od tri pravila se primenjuje.

Pojam zakona u Konvenciji ima autonomno značenje i ne predstavlja samo zakon u formalnom smislu , može obuhvatiti i podzakonska akta, Ustav , međunarodne ugovore u kojima je država potpisnica, kao i Zakone Evropske komisije. Evropski sud zahteva dve stvari kod zakonitosti , a to je da:

- 1) zakon ne sme biti primenjen na nepravičan način i
- 2)da mora biti dovoljno jasan da bi pojedinci bili svesni mogućnosti mešanja u njihovo pravo imovine

U skladu s tim zakon mora biti objavljen , a njegove odredbe formulisane dovoljno precizno da omoguće osobama u pitanju, da predvide do razumnog stepena , u datim okolnostima, posledice do kojih određene radnje mogu dovesti, te da usklade svoje ponašanje. Ovo ne

podrazumeva potpunu preciznost koja bi isključila neophodno tumačenje u primeni zakona: predviđa određeni stepen predvidivosti, koji zavisi od sadržine instrumenata u oblasti koju reguliše kao i broja i statusa onih na koje se odnosi.

U presudi ECHR br 296 od 22. septembra 1994. Hentrich protiv Francuske sud je utvrdio povredu čl 1 Protokola 1, jer je u konkretnom slučaju pravo preče kupovine bilo primenjeno na arbitraran i selektivan način, bilo je teško predvidivo i nisu postojale osnovne procesne garancije., Poreski zakon nije u dovoljnoj meri zadovoljavao zahteve preciznosti i predvidljivosti koje podrazumeva pojam zakona u smislu Evropske konvencije.

U predmetu James protiv UK Sud je utvrdio “bez izuzetka smatra da izraz “zakon” ili zakonit” u Konvenciji ne podrazumeva samo domaći zakon , već se odnosi na kvalitet zakona, tražeći da bude u skladu sa vladavinom prava”

Ukoliko Sud utvrdi da mešanje u imovinsko pravo nije u skladu sa zakonom, ne mora da razmatra legitimnost cilja države ili pitanje proporcionalnosti. Svako mešanje u prava zaštićena članom 1. Protokola br. 1 mora biti u skladu s pretpostavkom zakonitosti. Postojanje pravne osnove u domaćem zakonu samo po sebi nije dovoljno da bi se zadovoljilo načelo zakonitosti. Osim toga, pravna osnova mora imati određenu kakvoću, odnosno mora biti spojiva s vladavinom prava i mora pružati jamstva protiv proizvoljnosti. S tim u vezi treba istaknuti da, kada se govori o „zakonu“, član 1. Protokola br. 1 aludira na isti koncept na koji Konvencija upućuje drugdje pri korištenju tog izraza, koncept koji obuhvaća i zakone i sudsku praksu .Načelo zakonitosti također podrazumeva da su primenjive odredbe domaćeg prava dovoljno dostupne, precizne i predvidljive u svojoj primeni.

Opšti interes i odšteta

Zakonito mešanje u imovinska prava pojedinca može biti opravdano samo ukoliko teži legitimnom cilju, u opštem-javnom interesu. Ova obaveza je jasno izražena u vezi oduzimanja imovine i u vezi kontrole korišćenja imovine. Svako mešanje u imovinska prava , međutim mora da ispuni uslov služenja legitimnom javnom interesu bez obzira pod koje pravilo podpada. Pod izrazom opšti interes ne može se podrazumevati to da oduzetu imovinu treba isključivo staviti u upotrebu u korist društva uopšte ili da društvo u celini ili njegov veliki deo treba da ima neposrednu korist od ovog oduzimanja. Oduzimanje imovine u primeni politike čiji je cilj da ostvari veću socijalnu pravdu u okviru društva može pravilno biti opisano kao u javnom-opštem interesu.

Sud poštuje odluku domaćih vlasti u pogledu toga što je “javni interes” (iz razloga što domaće vlasti bolje poznaju svoje društvo i njegove potrebe), osim ukoliko ta odluka nije očigledno neosnovana. Čak i kad se štiti snažan opšti-javni interes može se tražiti naknada, jer se mora postojati i odnos proporcionalnosti između upotrebljenih sredstava i cilja koji sledi. Pravična ravnoteža neće biti uspostavljena u slučaju da pojedinac o kom je reč mora da podnese pojedinačan i preteran teret.

„Svako mešanje javne vlasti u mirno uživanje „vlasništva“ može biti opravdano samo ako je u legitimnom javnom (ili opštem) interesu. Međutim članom 1 Prvog Protokola Konvencije ne zahteva se ni puna naknada, niti plaćanja odštete u slučaju lišavanja imovine ili drugog mešanja na pravo na imovinu, Ukoliko Sud utvrdi da je država prekoračila ovlašćenja koja ima članom 1 Prvog Protokola Konvencije finansijske posledice mogu biti veoma velike.

Ako Sud utvrdi da mešanje nije bilo podvrgnuto uslovima predviđenim zakonom ili nije bilo u javnom interesu, utvrđuje povredu Konvencije samo iz tog razloga i ne smatra potrebnim provoditi analizu razmernosti mera kojima se prigovara VIJATOVIĆ v. CROATIA (Application no. 50200/13) 16 February 2016.

Proporcionalnost

Mera mešanja u neometano uživanje imovine mora biti neophodna u demokratskom društvu i usmerena na ostvarenje legitimnog cilja. Ona mora da postigne pravičan odnos između opšteg interesa zajednice i zahteva fundamentalnih prava pojedinaca. Takav pravičan odnos neće postojati ukoliko se pojedincu, vlasniku imovine nametne "pojedinačni i preveliki teret". Nakon što se Sud uveri da je došlo do mešanja u prava podnositelja zahteva, u svakom predmetu ispituje kojoj kategoriji pripada mešanje kojem se prigovara. Ako je vlasništvo podnositelja zahteva prekinuto prema odredbama domaćeg prava, ispitat će predmet na temelju druge rečenice prvog stava, odnosno, kao lišavanje „imovine“. Lišavanje „imovine“ obuhvata niz situacija, bez obzira na to kako su okvalifikovane prema domaćem pravu, u kojima je ugrožena sama bit nekog pojedinačnog prava.

Sud može mere manje invazivne od izvlaštenja okvalifikovati rati kao „kontrolu upotrebe imovine“. U određenim slučajevima potrebno je odrediti jasnu granicu između mera okvalifikovanih kao kontrola upotrebe imovine i mera koje predstavljaju lišavanje imovine. Isto vredi i u pogledu razlikovanja između kontrole upotrebe imovine i mera koje Sud ispituje prema prvom opštem pravilu mirnog uživanja „imovine“.

Sud daje državama ugovornicama određeno diskreciono pravo smatrajući da su državne vlasti u boljem položaju da ocene postojanje potrebe i neophodnosti ograničenja. Iz ovog razloga u principu neće doći do povrede Konvencije ukoliko osim mere primenjene radi ostvarenja nekog cilja postoji i blaža mera ograničenja prava. Ukoliko bi imovina bila uzeta u opštem interesu, da bi bila u saglasnosti sa zahtevima Konvencije, kompenzacija mora zadovoljiti dva uslova.

Ona mora biti 1. proporcionalna vrednosti imovine, iako ne predstavlja nužno punu kompenzaciju i 2. mora biti plaćena u razumnom roku

Svrha testa proporcionalnosti jest prvo utvrditi kako je i u kojoj meri bilo ograničeno ostvarivanje prava podnositelja zahteva na koje pravo je uticalo mešanje kojem se prigovara te koje su štetne posledice ograničenja nametnutog ostvarivanju prava podnositelja zahteva u njegovoj situaciji. Nakon toga, taj se uticaj uspoređuje s važnošću javnog interesa zbog kojeg je došlo do mešanja.

Uzimanje imovine bez plaćanja iznosa razumnog u odnosu na njezinu vrednost obično će predstavljati nerazmerno mešanje, a potpuni nedostatak naknade može se smatrati opravdanim na temelju člana 1. Protokola br. 1 samo u iznimnim okolnostima. Ravnoteža između opšteg interesa zajednice i zahteva zaštite gore navedenih pojedinačnih temeljnih prava općenito je postignuta kad je naknada, isplaćena osobi čija je imovina oduzeta, u razumnom odnosu s njenom „tržišnom“ vrednošću, utvrđenom u trenutku izvlaštenja GASHI v. CROATIA (Application no. 32457/05) od 13/03/2008 Primerice, u slučajevima delomičnog izvlaštenja, kada je autocesta izgrađena u blizini kuće podnositelja zahteva, takvo mešanje može zahtevati dodeljivanje dodatne naknade za ograničeno korištenje kuće. Narav

građevine očigledno je izravnije pridonela bitnom smanjenju vrednosti preostale imovine (Bistrović protiv Hrvatske, stavci 40. - 42 Application no. 25774/05) 31 May 2007.

Što je razumno ovisiti će o okolnostima određenog predmeta, ali pri određivanju iznosa naknade i primenjuje se široka sloboda procene.

U predmetu Hentrich protiv Francuske podnositeljka predstavke kupila je određeno zemljište, na kojem su državne vlasti želele da ostvare svoje pravo preče kupovine. Država je tvrdila da je javni interes u konkretnom slučaju bio zaštita od utaje poreza. Sud je prvo zaključio da se pravo preče kupovine države sprovodilo arbitrarno i selektivno, kao da je teško bilo predvidivo. Na osnovu takvog postupanja Sud je zaključio da je podnositeljka predstavke kao individualna žrtva trpela pojedinačni i prevelik teret, koji bi bio zakonit, samo pod uslovom, da je imala mogućnost koja joj nije data da delotvorno ospori meru poduzetu protiv nje. Zbog tog razloga je pravični odnos koji treba da bude postignut između zaštite prava na imovinu i zahteva opšteg interesa bio povređen. ĐOKIĆ v. BOSNIA AND HERZEGOVINA (Application no. 6518/04) 27 May 2010 stavci 55. - 56. - ugovor o kupoprodaji stana pravno je valjan, podnositelj je uknjižen kao vlasnik, ali mu je onemogućeno da vrati stan u državinu.

Primena prava na imovinu u odnosima među fizičkim licima

“Jasno je da primena prava na imovinu u članu 1 Prvog Protokola nije ograničena na mešanje u imovinu koja uključuje prenos neke koristi na državu. Ovaj član se može primeniti i na mere koje je uvela država (ili drugi organ javne vlasti), a koje pogađaju pravo pojedinca na imovinu tako što će ona biti prenešena na drugog pojedinca ili pojedince, ili će oni na drugi način imati koristi od te imovine, kao i na mere koje na drugi način regulišu pitanje imovine nekog pojedinca”¹⁵ Primer je presuda ECHR James protiv Ujedinjenog Kraljevstva “u kojem se radi o legislativi koja je omogućila zakupcima da kupe pravo vlasništva nad imovinom u kojoj su živeli od zakupodavca”¹⁶ kad se predmet odnosi na obične privredne odnose između privatnih stranaka, takve su pozitivne obveze mnogo ograničenije. Sud je u više navrata naglasio da se član 1. Protokola br. 1 ne može tumačiti kao nametanje bilo kakve opšte obveze državama ugovornicama da pokriju dugove privatnih subjekata (Kotov protiv Rusije 4522/00 od 03/04/2012

Oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom

Sud je u brojnim predmetima razne mere poduzete u svrhu suzbijanja nezakonitog stjecanja od imovinske koristi ostvarene krivičnim delom ispitao na temelju članka 1. Protokola br. 1.

U takvim slučajevima, države imaju široku slobodu procene pri provedbi politika za borbu protiv organiziranog kriminala, uključujući oduzimanje nezakonito stečene imovine

¹⁵ .”(Monica Carss-Frisk “Pravo na imovinu-Vodič za primenu člana 1 Protokola br 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima”-Beograd str 74)

¹⁶ (Monica Carss-Frisk “Pravo na imovinu-Vodič za primenu člana 1 Protokola br 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima”-Beograd str 74)

(52439/99 présentée par Lorenzo RIELA et autres contre l'Italie 4 septembre 2001) U situacijama kada su se mere oduzimanja provodile neovisno o optužbi za krivično delo jer se smatralo da je dotična imovina nezakonito stečena jer nije dokazano zakonito poreklo te imovine ili je ta imovina predstavljala sredstvo počinjenja krivičnog dela, Sud je oduzimanje obično smatrao kontrolom upotrebe imovine. U slučajevima kada je oduzimanje bilo nametnuto neovisno o optužbi za krivično delo protiv trećih strana, Sud je dao slobodu vlastima da primene mere oduzimanja ne samo na osobe koje su bile izravno optužene za krivično delo, već i na članove njihovih porodica i druge bliske srodnike za koje se pretpostavljalo da poseduju nepošteno stečenu imovinu i njom upravljaju u ime osumnjičenih počinitelja, ili koji inače nisu imali potrebni bona fide status (Raimondo protiv Italije RAIMONDO v. ITALY (Application no. 12954/87) 22 February 1994 .Oduzimanjem se u takvim slučajevima nastojalo sprečiti nezakonitu upotrebu, na način opasan za društvo, Sud je primetio poteškoće s kojima se javne vlasti susreću u borbi protiv organizovanog kriminala.

Zaključak

Domaći propisi su u pogledu garancije prava na imovinu u najvećem delu usklađeni sa međunarodnim standardima, što svakako ne znači da daljnje izmene zakonodavstva nisu potrebne. Dosadašnja sudska praksa pokazuje da je velik broj presuda Evropskog suda izrečen upravo zbog kršenja člana 1 Protokola 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima kojom je zajamčeno pravo na imovinu. Iz prakse Evropskog suda postaje jasno da država ima na raspolaganju mnogo šire polje slobodne procene u odnosu na standard javnog interesa nego u odnosu na standard neophodan u demokratskom društvu.

Treba očekivati da će se ne mali broj predmeta vezanih za povredu prava na imovinu naći pred Evropskim sudom za ljudska prava, ali njihovo izvršavanje u praksi pomoći će ublažavanju nekih od navedenih problema. Međutim u interesu je svake države ugovornice , a i samog Evropskog suda , a posebno delotvorne zaštite prava na imovinu da se što veći broj slučajeva reši unutar samih država članica u okviru domaćeg prava. Ne treba zaboraviti da prvenstvena i temeljna odgovornost i uloga u zaštiti svih prava predviđenih Konvencijom i njezinim Protokolima , pa tako i prava na imovinu i pored postojanja Evropskog suda i dalje ostaje na samim državama , a Sud bi trebao samo pratiti njihovo delovanje. Država ugovornica je dužna preduzeti mere prevencije da se povrede utvrđene nekom presudom ne bi ponovile , odnosno da bi prestalo trajanje takve povrede. Za državu to najčešće znači ili usvajanje nove sudske prakse koja će se temeljiti na presudi suda ili promenu u zakonodavstvu.

Ključne reči: Imovinska prava, stvarno pravo presuda, ESLJP ĐOKIĆ v. BOSNIA AND HERZEGOVINA (Application no. 6518/04) 27 May 2010 stavci 55. - 56. - ugovor o kupoprodaji stana pravno je valjan, podnositelj je uknjižen kao vlasnik, ali mu je onemogućeno da vrati stan u državinu, proporcionalnost, pravo na zaštitu imovine nije apsolutno, mešanje

Literatura :

1. O. Stanković, M. Orlić, Stvarno pravo
2. Živojin Perić, Stvarno pravo, Beograd, 1922.
3. D. Stojanović, Stvarno pravo, Beograd, 1991.
4. Z. Rašović, Stvarno pravo, Podgorica, 2002. str. 90..
5. R. Kovačević, Kuštrimović, M. Lazić; Stvarno pravo, Niš, 2004.
6. N. Gavela, Stvarno pravo, Zagreb, 1998.
7. Monica Carss-Frisk "Pravo na imovinu-Vodič za primenu člana 1 Protokola br 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima"-Beograd
8. Dona Gomien : "Kratak vodič kroz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima"-Beograd
9. Dimitrijević , Popović,Papić, Petrović "Međunarodno pravo ljudskih prava" -Beograd
10. Ana Vilfan-Vospersnik, Aida Grgić,Zvonimir Mataga,Matija Longar:"Konvencija o ljudskim pravima -praktična primena - Zaštita imovine,Beograd
11. Zaštita imovine, COE , Pravosudna akademij , Ministarstvo pravde, Beograd
12. Bilteni Ljudska prava u Evropi AIRE Centar London -Beograd
13. Evropska konvencija o ljudskim pravima i Protokoli
14. www.echr.coe.int/ECHR/ENHeader/Case-law/Hudoc/Hudoc+detabase/
15. <https://rm.coe.int/16806fbc19>

Objavljeno u časopisu "Advokatska kancelarija", broj 97. septembar 2022.